

PROFESNÍ ETICKÝ KODEX MUZEÍ

Profesní etický kodex Mezinárodní rady muzeí (ICOM) byl jednomyslně přijat na 15. valném shromáždění konference ICOM v Buenos Aires v Argentině dne 4. listopadu 1986; jeho změny schválilo 20. valné shromáždění konference ICOM ve španělské Barceloně dne 6. července 2001.

OBSAH

1. Úvod **ETIKA INSTITUCÍ**

2. Základní principy zřízení muzeí

- 2.1 Minimální standardy pro muzea
- 2.2 Statut
- 2.3 Financování
- 2.4 Prostory
- 2.5 Zaměstnanci
- 2.6 Přátelé muzeí a patronátní organizace
- 2.7 Výchovně-vzdělávací a společenská úloha muzea
- 2.8 Veřejná dostupnost
- 2.9 Expozice, výstavy a další akce
- 2.10 Vnější zdroje a patronát
- 2.11 Zisková činnost
- 2.12 Zákonné povinnosti

3. Akvizice do muzejních sbírek

- 3.1 Sbírký
- 3.2 Akvizice materiálu nezákonného původu
- 3.3 Terénní výzkum a sběry
- 3.4 Spolupráce muzeí v oblasti sbírkotvorné činnosti
- 3.5 Podmíněné akvizice
- 3.6 Zápůjčky a výpůjčky mezi muzei
- 3.7 Sřet zájmů

4. Vyřazování ze sbírek

- 4.1 Všeobecný předpoklad trvalosti sbírek
- 4.2 Oprávnění k vyřazování sbírek a další možnosti
- 4.3 Zásady a postupy při vyřazování
- 4.4 Navracení a restituce předmětů kulturní hodnoty

PROFESIONÁLNÍ JEDNÁNÍ

5. Všeobecné principy

- 5.1 Etické závazky muzejních pracovníků
- 5.2 Individuální jednání
- 5.3 Soukromé zájmy

6. Profesionální zodpovědnost za sbírky

- 6.1 Akvizice sbírkových předmětů
- 6.2 Péče o sbírky
- 6.3 Restaurování a konzervace sbírek
- 6.4 Evidenc a dokumentace sbírek
- 6.5 Péče o živé tvory
- 6.6 Lidské pozůstatky a předměty sakrálního charakteru
- 6.7 Soukromé sbírky

7. Profesionální zodpovědnost vůči veřejnosti

- 7.1 Dodržování profesních standardů
- 7.2 Vztahy k veřejnosti
- 7.3 Důvěrnost informací

8. Profesionální zodpovědnost vůči kolegům a profesi

- 8.1 Profesionální zodpovědnost

- 8.2 Profesionální vztahy
- 8.3 Vědecko-výzkumná činnost
- 8.4 Obchodní činnost
- 8.5 Další možné střety zájmů
- 8.6 Ověřování autenticity a znalecké posudky (oceňování)
- 8.7 Jednání odporující etickým zásadám

9. Aplikace Profesionálního etického kodexu muzeí ICOM

- 9.1 Charakter Profesionálního etického kodexu muzeí ICOM
- 9.2 Používání názvu a loga ICOM

Glosář

Příloha: Definice muzea a odborného muzejního pracovníka

1. Úvod

Profesionální etický kodex muzeí ICOM je prostředkem profesionální samoregulace. Stanoví minimální normy chování a profesionálního jednání, které mohou přiměřeně dodržovat všichni odborní muzejní pracovníci po celém světě. Zároveň také jasně stanoví, co může veřejnost oprávněně očekávat od profesionálního muzejního pracovníka. I když nemůže mít vyšší platnost než zákon, může kodex alespoň zčásti nahradit právní normu tam, kde je státem vydaný zákon nedostatečný nebo se nevztahuje na všechny záležitosti. Etické kodexy stejně jako zákony ovlivňují společenské změny a vývoj praxe v oboru. V muzejnictví je tento vývoj zvlášť zřetelný, protože jejich společenský vliv se rozšířil z výhradně odborné sféry do výchovy a vzdělávání, volnočasových aktivit, turistiky a propagace kulturní identity. Nadto došlo v uplynulých dvou desetiletích v některých zemích k hlubokým změnám, při nichž byly veřejné služby převedeny do soukromého a obchodního sektoru a vznikly specializované agentury poskytující služby muzeím. Takové změny mohou negativně ovlivnit vývoj naší profese. Proto by se tento aktualizovaný profesionální etický kodex muzeí ICOM měl stát společným závazkem pro všechny, kdo se zabývají sbírkotvornou činností a interpretací přírodního a kulturního dědictví. Členství v ICOM je zároveň přihlášením se k tomuto kodexu. Etická komise ICOM kriticky posoudila každou část kodexu ve světle současné muzejní praxe a náležitě ji upravila. Kodex zároveň získal méně normativní charakter. Jedná se o první fázi, směřující k důkladnější revizi, jejímž záměrem je stanovit zásady muzejní praxe společně se směrnicemi, jak je naplňovat (v plánu na rok 2004). Současná podoba kodexu by nemohla vzniknout bez plné podpory prezidenta a generálního tajemníka ICOM a bez množství konstruktivních připomínek, které jsme v průběhu ročního přípravného období dostali od jednotlivých výborů a členů ICOM. Hlavní část práce však spočívala na členech Etické komise, která se za tímto účelem sešla třikrát a zúčastnila se tří elektronických diskusí.

ICOM vydal roku 1970 Etiku akvizic. První plné znění profesionálního etického kodexu vyšlo v roce 1986; jeho současná verze byla jednomyslně schválena 20. valným shromážděním ICOM ve španělské Barceloně dne 6. července 2001. Stejně jako ty předchozí, i tento kodex stanoví globální minimální normy, na jejichž základě mohou odborníci v jednotlivých zemích či oborech vybudovat principy, odpovídající jejich specifickým požadavkům. ICOM hodlá podporovat úsilí o tvorbu národních a specializovaných kodexů a uvítá zaslání jejich znění na adresu: Secretary General of ICOM, Maison de l'UNESCO, 1 rue Miollis, 75732 Paris Cedex 15, France. E-mail: secretariat@icom.org.

Geoffrey Lewis
předseda Etické komise ICOM

Etická komise ICOM na období 2000-2003

Předseda: Geoffrey Lewis (Velká Británie)

Členové: Gary Edson (USA); Per Kåks (Švédsko); Byung-mo Kim (Korejská republika); Jean-Yves Marin (Francie); Bernice Murphy (Austrálie); Tereza Scheiner (Brazílie); Shaje'a Tshiluilu (Demokratická republika Kongo); Michel Van-Praët (Francie).

ETIKA INSTITUCÍ

Tato část kodexu vychází z předpokladu, že institucí se rozumí muzeum poskytující veřejnou službu, jak je definováno ve Statutu ICOM (viz příloha). Na instituce, které nejsou muzeem, avšak poskytují služby pro muzea, se tato ustanovení rovněž vztahují.

2. Základní principy zřizování muzeí

2.1 Minimální standardy pro muzea

Řídící orgán muzea má morální povinnost udržovat a rozvíjet všechny aspekty muzea, jeho sbírky a služby. Především musí dbát na to, aby všechny svěřené sbírky byly odpovídajícím způsobem uloženy, uchovávány a dokumentovány.

Minimální standardy týkající se finančního zabezpečení, prostor, personálního obsazení a služeb mohou být v některých zemích stanoveny zákonem nebo jiným státním předpisem, jinde jsou dány formou „akreditace“, „registrace“ či na základě podobných hodnotících kritérií. Pokud nejsou stanoveny místními orgány, lze je získat od příslušného národního či mezinárodního výboru ICOM nebo přímo ze sekretariátu ICOM.

2.2 Statut

Každé muzeum musí mít psaný statut nebo jiný dokument vymezující jasně jeho právní postavení, úkoly a charakter stálé neziskové instituce v souladu s příslušnými státními zákony. Řídící orgán musí jasně formulovat a zveřejnit cíle, záměry a koncepci muzea, jakož i kompetence a strukturu řídicího orgánu.

2.3 Financování

Řídící orgán nese plnou finanční odpovědnost za muzeum i za ochranu a péči, kterou je třeba věnovat jeho majetku: sbírkám a jejich dokumentaci, prostorám, zařízení a vybavení, finančním závazkům a pracovníkům. Jeho povinností je stanovit a definovat cíle a politiku instituce a zajistit, aby veškerý potenciál muzea byl efektivně využíván k muzejním účelům. Dále je třeba zajistit pravidelný přísun a dostatek finančních prostředků z veřejných nebo soukromých rozpočtů, aby muzeum mohlo vykonávat a rozvíjet svou činnost. Účetnictví musí být vedeno v souladu s právním řádem dané země a obecně platnými účetními předpisy. Sbírkky jsou veřejným majetkem a nelze s nimi nakládat jako s obchodovatelným majetkem.

2.4 Prostory

Řídící orgán má prvořadou povinnost zajistit prostory vhodné z hlediska bezpečnosti a ochrany sbírek. Tyto prostory musí umožňovat muzeu, aby mohlo plnit své základní funkce – sbírkotvorné a vědecko-výzkumné, uchovávání, péče o sbírky, výchovně-vzdělávací a výstavní činnosti. Prostory musí odpovídat všem právním předpisům platným v dané zemi a týkajícím se ochrany zdraví, bezpečnosti a dostupnosti, se zřetelem ke zvláštním potřebám handicapovaných osob. Musí být zavazena odpovídající stálá ochranná opatření proti krádeži, požáru, záplavám, vandalismu a poškození. Postup v případě mimořádných situací musí být jasně stanoven.

2.5 Zaměstnanci

Povinností řídicího orgánu je zabezpečit, aby muzeum mělo dostatečný počet kvalifikovaných pracovníků pro plnění svých úkolů. Počet zaměstnanců a jejich pozice (dlouhodobý nebo časově omezený pracovní poměr) závisí na velikosti muzea, jeho sbírek a na úkolech, které má muzeum plnit. Je však potřeba nalézt taková řešení, která umožní muzeu zabezpečit péči o sbírky, jejich veřejnou dostupnost, služby návštěvníkům, vědecko-výzkumnou činnost a bezpečnost.

Zvláště důležitou povinností řídicího orgánu je jmenování ředitele nebo vedoucího muzea – je třeba brát v potaz znalosti a zkušenosti, vyžadované pro efektivní vykonávání vedoucí funkce. Ředitel muzea je přímo zodpovědný řídicímu orgánu, jehož jménem vykonává správu sbírek, a má k němu mít přímý přístup. Řídící orgán musí zajistit, že jmenování, funkční a pracovní postup, propouštění nebo přeřazení kteréhokoliv zaměstnance se uskutečňuje výhradně v souladu s platnými právními předpisy a s ohledem na zájmy muzea, jeho cíle a koncepci. I když je tento postup delegován na ředitele nebo jiného člena vedení muzea, je třeba zajistit, že personální změny budou probíhat profesionálně, v souladu s etikou a že prvořadý důraz bude kladen na zájmy muzea.

Odborní muzejní pracovníci musí mít odpovídající univerzitní, technické a odborné vzdělání, které je třeba průběžně dále rozvíjet, aby mohli plnit své zodpovědné úkoly v rámci činnosti muzea a při péči o kulturní dědictví. Řídící orgán musí uznávat a doceňovat nezbytnost dobře připraveného a kvalifikovaného personálu a vytvářet možnosti k dalšímu vzdělávání a rekvalifikaci s cílem udržet kvalifikované a výkonné pracovní síly.

Řídící orgán nesmí nikdy vyžadovat od muzejního pracovníka jednání, jež by se mohlo považovat za odporující zásadám *Profesního etického kodexu muzeí ICOM*, státní legislativy či jiné národní profesní etické normě.

2.6 Přátelé muzeí a patronátní organizace

Činnost muzeí je závislá na veřejnosti, která podporuje jejich růst a rozvoj. Mnoho muzeí má své společnosti přátel a patronátní organizace. Muzeum je povinno vytvářet příznivé prostředí pro takovou

podporu, oceňovat její přínos, podporovat tuto praxi a prosazovat budování harmonických vztahů mezi patronátními organizacemi a zaměstnanci muzea.

2.7 Výchovně-vzdělávací a společenská úloha muzea

Muzeum je institucí sloužící společnosti a jejímu rozvoji a musí tedy být pro veřejnost otevřeno (i když v případě některých úzce specializovaných muzeí je okruh návštěvníků omezen).

Jednou ze základních povinností muzea je rozvíjet svoje výchovně-vzdělávací působení a rozšiřovat je na stále širší vrstvy veřejnosti, místní populace nebo specializované skupiny, kterým má sloužit. Mělo by poskytovat veřejnosti možnost, aby se aktivně zapojila do rozvoje muzea a podporovala jeho cíle a činnost. Spolupráce s veřejností je nedílnou součástí naplňování výchovně-vzdělávací role muzea a k jejímu uskutečňování může muzeum zaměstnávat kvalifikované pracovníky.

2.8 Veřejná dostupnost

Expozice a výstavy muzea musí být fyzicky i intelektuálně dostupné veřejnosti po odpovídající denní dobu a v pravidelném čase. Muzeum musí rovněž umožnit veřejnosti v rozumné míře kontakt se svými pracovníky a přístup k nevystaveným sbírkám, a to na základě dojednané schůzky nebo jiné dohody. Muzea jako správci základních hmotných dokladů musí nejvyšší možnou měrou zpřístupňovat své sbírky badatelům. Muzea musí poskytnout volný přístup k požadovaným informacím o sbírkách, s výjimkou nutných omezení z důvodů utajení nebo bezpečnosti (viz 7.3).

2.9 Expozice, výstavy a další akce

Prvořadým úkolem muzea je uchovávat pro své sbírky budoucnost a využívat je k získávání a šíření poznatků prostřednictvím vědecko-výzkumné práce a výchovně-vzdělávací činnosti, expozic, krátkodobých výstav a dalších akcí. Tyto činnosti musí být v souladu se stanovenou koncepcí a výchovně-vzdělávacími cíli muzea a nesmí ohrožovat ani kvalitu sbírek ani úroveň péče o ně. Muzea si musí být vědoma, že vystavování materiálu bez uvedení jeho původu může být považováno za obcházení zákazu nezákonného obchodu s předměty kulturní hodnoty. Muzeum musí usilovat o to, aby veškeré informace, které různými způsoby zveřejňuje, byly přesné, pravdivé, objektivní a vědecky podložené.

2.10 Vnější zdroje a patronát

Muzeum může vyhledávat a přijímat finanční či jinou podporu z podnikatelské či soukromé sféry. Vztahy mezi muzeem a poskytovatelem této podpory musí však být jasně definovány a vymezeny. Je velmi důležité zajistit, aby tyto vztahy v žádném případě nenarušovaly principy a poslání muzea ani případné zájmy sociálních skupin, spojovaných s akcí, která je tímto způsobem financována.

2.11 Zisková činnost

Mnohá muzea poskytují svým návštěvníkům služby typu muzejní prodejny či restaurace/občerstvení, které mají charakter ziskové činnosti. Možnosti ziskové činnosti jsou v některých případech rozšířeny o spolupráci komerčního či reklamního charakteru. Z těchto důvodů by měl řídicí orgán jasně definovat principy ziskových aktivit vůči případnému využívání sbírek a koncepci muzea – ty by v žádném případě neměly narušovat kvalitu péče o sbírky či instituci jako takovou. Tyto principy by měly jasně odlišit hlavní, odbornou činnost muzea a ziskové aktivity. Získávání finančních zdrojů má být pro muzeum výhodné, musí však zároveň zůstat v souladu s jeho postavením neziskové instituce. Všechny aktivity výše zmíněného charakteru je třeba koncipovat a provádět tak, aby napomáhaly poznání muzea a jeho sbírek.

Tam, kde se do ziskové činnosti zapojují dobrovolnické či komerční organizace, je třeba přesně vymezit jejich vztahy vůči muzeu a přesně zformulovat podstatu této činnosti v celkovém kontextu muzea. Reklama i výrobky s tím spojené musí odpovídat platným standardům. Pokud se z jakéhokoliv důvodu vyrábějí repliky, reprodukce nebo kopie sbírkových předmětů, musí respektovat integritu originálu a musí být trvale označeny jako faksimile. Všechny předměty, které jsou v prodeji, musí odpovídat všem státním a místním právním předpisům.

2.12 Zákonné povinnosti

Každý řídicí orgán je povinen zajistit, aby muzeum plnilo všechny své zákonné povinnosti, ať se jedná o státní legislativu, regionální nebo místní vyhlášky a nařízení, o mezinárodní právo nebo smluvní povinnosti. Řídicí orgán také musí dodržovat všechny právní závazky a podmínky, jakkoliv se vztahující k muzeu, jeho sbírkovým fondům a činnosti.

3. Akvizice muzejních sbírek

3.1 Sbírk

Vedení muzea musí vypracovat a písemně zveřejnit svou sbírkotvornou koncepci. Tato koncepce musí obsahovat základní body v oblasti péče o stávající veřejné sbírky muzea a jejich využití. Musí jasně vymezit oblasti rozvoje sbírkotvorné činnosti a stanovit směrnice pro trvalé uchování sbírek. Koncepce by zároveň měla obsahovat instrukce, týkající se podmíněných akvizic (viz 3.5), a omezující pravidla pro akvizice materiálů, jež nelze patřičným způsobem katalogizovat, konzervovat, uložit v depozitáři nebo vystavovat. Sbírkotvornou koncepci je třeba alespoň jednou za pět let revidovat a aktualizovat. Předměty nabyté do muzejních sbírek musí být v souladu s cíli stanovenými ve sbírkotvorné koncepci. Musí být vybírány s důrazem na trvalé uchování a nikoli s výhledem na možné vyřazení. Akvizice předmětů nebo exemplářů, které se vymykají z rámce stanovené sbírkotvorné koncepce, lze provádět jen ve výjimečných případech a pouze po důkladném zvážení ze strany řídicího orgánu, který přihledne ke stanovisku odborníků, k významu uvedených předmětů či exemplářů, k národnímu či jinému kulturnímu nebo přírodnímu dědictví a ke specifickým zájmům jiných muzeí. Ani za těchto okolností by však nemělo docházet k akvizicím sbírkových předmětů nejasného původu. Nové akvizice a informace o nich je nutno pravidelně a systematicky zveřejňovat.

3.2 Akvizice materiálu nezákonného původu

Nezákonný obchod se sbírkovými předměty a vzorky napomáhá devastaci historických nalezišť, místních etnických kultur a biologických lokalit, podporuje krádeže na národní i mezinárodní úrovni. Zvyšuje riziko pro ohrožené druhy flóry a fauny, což je porušením Konvence OSN o biologické diversitě (1992) a je v rozporu s povědomím o národním a mezinárodním dědictví. Muzea si musí být vědoma vazeb mezi trhem a ničením lidského a přírodního prostředí, ztrátou informační hodnoty často destruktivním vytržením předmětu z jeho přirozených souvislostí pro komerční účely a musí vědět, že podpora takového obchodu – ať přímá či nepřímá – výrazně odporuje etickým zásadám.

Muzeum nesmí získat žádný předmět koupí, darem, zápůjčkou, dědictvím nebo výměnou, aniž by řídicí orgán i odpovědný pracovník muzea měli jistotu, že o vlastnictví daného předmětu lze získat řádný doklad. Zvláště je třeba se ubezpečit, že předmět nebyl nezákonně získán nebo vyvezen ze země svého původu nebo ze země tranzitní, kde mohl mít legálního vlastníka (včetně země, ve které se muzeum nachází). Než se rozhodne o akvizici předmětu, je třeba věnovat náležitou péči doložení celkové historie předmětu – počínaje jeho objevením či vyrobením.

I při dodržení všech výše uvedených zásad muzeum v žádném případě nesmí zařadit do svých sbírek takové předměty, u nichž má řídicí orgán nebo příslušný zodpovědný pracovník důvodné podezření, že při jejich získání došlo k nepovolenému, nevědeckému či úmyslnému ničení nebo poškození historických památek, archeologických nebo geologických nalezišť nebo přírodních lokalit, případně že nálezy nebyly náležitě ohlášeny majiteli či uživateli pozemku nebo příslušným správním či státním úřadům. Muzeum nesmí přímo ani nepřímo získávat do svých sbírek ani biologický nebo geologický materiál, který byl nasbírán, prodán nebo byl předmětem jiného převodu v rozporu s místními, regionálními, státními a mezinárodními zákony a konvencemi o ochraně přírody a péči o přírodní dědictví platnými v zemi, kde se muzeum nachází nebo v jiné zemi. K profesnímu střetu dochází v případě, že předmět, který je pro muzeum velice žádoucí akvizicí, nemá doložený původ. I zde je však třeba při zvažování akvizice považovat za nejdůležitější skutečnost, zda je možno doložit oprávněnost nabytí předmětu. Jen ve velmi výjimečných případech může totiž předmět bez doloženého původu tak významným způsobem přispívat k rozšíření poznání, že je ve veřejném zájmu jej uchovat. Takový objev zřejmě bude mít mezinárodní význam a měli by o něm rozhodnout odborníci z příslušného oboru. Jejich rozhodnutí by nemělo zvyšovat žádný stát či instituci, mělo by přihlížet k zájmům oboru a mělo by být jasně formulováno.

3.3 Terénní výzkum a sběry

Muzea musí hrát vůdčí roli v úsilí o zastavení ničení světových přírodních zdrojů, archeologických, etnografických, historických lokalit a uměleckých statků. Každé muzeum si musí stanovit koncepci, která mu umožní vyvíjet sbírkotvornou činnost v souladu s národní a mezinárodní legislativou a platnými úmluvami, a dbát na to, aby jeho přístup odpovídal duchu a intencím národních a mezinárodních snah o ochranu a zhodnocení kulturního dědictví.

Terénní výzkumy, sběry a vykopávky lze vykonávat jen v souladu se zákony a předpisy hostitelské země. Plánování terénních prací a sběrů musí předcházet průzkum, jeho zveřejnění a konzultace jak s příslušnými úřady, tak se zainteresovanými muzei či akademickými institucemi v zemi nebo v oblasti zamýšleného výzkumu. Cílem těchto konzultací je zajistit legálnost a oprávněnost plánované činnosti z akademického i vědeckého hlediska; měly by obsahovat i dohodu, jak budou získané informace a výsledky výzkumu zpřístupněny příslušným orgánům v hostitelské zemi.

Veškeré práce v terénu se musí provádět tak, aby všichni zúčastnění jednali při získávání předmětů a údajů odpovědně a v souladu se zákonem a bojovali všemi prostředky proti neetickým, nelegálním a destruktivním praktikám. Tam, kde se práce v terénu týká žijící komunity nebo jejího dědictví, by se akvizice měly uskutečňovat výhradně na základě vzájemného souhlasu s poučením o všech

okolnostech, aby nedocházelo ke zneužití neznalosti původního vlastníka nebo místního informátora. Přání a vůle příslušné komunity jsou vždy prvořadá a je třeba udělat vše, aby byla respektována.

3.4 Spolupráce muzeí v oblasti sbírkotvorné činnosti

Každé muzeum si musí uvědomit a přijmout nutnost spolupráce a konzultací mezi muzei, jejichž záměry a koncepce sbírkotvorné činnosti jsou podobné. Mělo by vyhledávat konzultace i s ostatními institucemi, kde by mohlo dojít ke střetu zájmů jednak v případě akvizic, jednak při definování zaměření činnosti a specializace. Muzea musí navzájem respektovat hranice svých sběrných oblastí a zaměření.

3.5 Podmíněné akvizice

Muzeum přijímá jen takové dary, odkazy a zápůjčky, které odpovídají jeho sbírkotvorné a výstavní koncepci. Nabídky spojené s konkrétně vymezenými podmínkami je třeba odmítnout, pokud se navrhané podmínky jeví jako neslučitelné s dlouhodobými zájmy muzea a jeho návštěvníků.

3.6 Zápůjčky a výpůjčky mezi muzei

Výpůjčky a zápůjčky sbírkových předmětů i celých výstav mohou hrát důležitou roli při zvyšování kvality a atraktivity muzea i jeho služeb. Muzeum jako dočasný správce zapůjčených předmětů musí věnovat náležitou péči jejich ochraně a zajistit jejich neprodlené vrácení po ukončení těchto aktivit. Totéž platí pro materiál, jenž zůstává v muzeu na odborné posouzení či na eventuální zařazení do sbírek. Musí existovat jasně formulované směrnice pro veškerý materiál, dočasně uložený v muzeu.

Zápůjčky bez jasně doloženého původu nelze přijímat ani vystavovat (viz 3.1–3.3); totéž platí pro zápůjčky, jejichž výchovně-vzdělávací, vědecký nebo akademický smysl je pochybný či neodpovídá cílům muzea (viz 3.4–3.5). Muzeum si musí zachovat výlučné právo na užití zapůjčeného materiálu a na jeho interpretaci, jež má být v souladu s nároky kladenými na sbírky a expozice (viz 2.9). Nelze dopustit střet zájmů (viz 3.7), obzvláště v případech, kdy zapůjčitel zároveň financuje výstavu (viz 2.10) nebo je v jiném vztahu k muzeu, kde se výstava koná.

Předměty z muzejních sbírek by se měly zapůjčovat výhradně k vědeckým, výzkumným nebo výchovně-vzdělávacím účelům. Nesmějí se zapůjčovat soukromým osobám.

3.7 Sřet zájmů

Koncepce sbírkotvorné činnosti nebo interní předpisy muzea musí obsahovat ustanovení zajišťující, aby se žádná osoba, podílející se na řízení muzea a jeho koncepci, jako např. člen správní rady, zástupce řídicího orgánu nebo zaměstnanec muzea, nedostala do konfliktu s muzeem při získávání předmětů a nezneužívala důležitých informací získaných z titulu své funkce. V případě střetu zájmů mezi potřebami jednotlivce a muzea musí zájmy muzea dostat přednost. Muzeum musí rovněž pečlivě zvažovat každou nabídku, ať už formou prodeje nebo daru s odpisem z daní, ze strany zástupců řídicího orgánu, zaměstnanců muzea, rodinných příslušníků nebo blízkých spolupracovníků těchto osob.

4. Vyřazování ze sbírek

4.1 Všeobecný předpoklad trvalosti sbírek

Klíčovou úlohou takřka všech typů muzeí je získávání předmětů a jejich uchovávání pro budoucí generace. V důsledku toho musí vždy existovat opatření, bránící vyřazování sbírkových předmětů z evidence muzea. Každé vyřazení, ať už formou daru, výměny, prodeje nebo znehodnocení, vyžaduje hloubkové odborné posouzení vypracované kurátorem, na jehož základě a po vyjádření právníků jej řídicí orgán teprve může schválit.

Zvláštní důvody mohou nastat v případě některých speciálních institucí, jako jsou „živá“ či „funkční“ muzea nebo některá školní a didaktická muzea. V muzeích a jiných institucích vystavujících živé exponáty, například v botanických a zoologických zahradách a akváriích, může nastat situace, kdy je alespoň část sbírek nutno považovat za nahraditelné a obnovitelné. Jindy zase může dojít ke zničení části předmětu vlivem destruktivních analytických metod, realizovaných s cílem získat nové poznatky. Zde platí jasný etický požadavek, že činnost instituce nesmí ohrožovat dlouhodobé zachování studovaných, vystavovaných nebo používaných exponátů. Podrobný záznam o každé podobné činnosti se musí stát trvalou součástí sbírkové evidence daného předmětu.

4.2 Oprávnění k vyřazování sbírek a další možnosti

Zákony, týkající se ochrany a uchovávání muzejních sbírek, a oprávnění muzeí disponovat se svými sbírkovými předměty se velmi liší od jednoho muzea k druhému. V některých institucích není dovoleno žádné vyřazování kromě těch případů, kdy došlo k vážnému poškození sbírkových předmětů přirozenými procesy nebo fyzickým zničením. Jinde nemají žádná výslovná omezení pro vyřazování sbírkových předmětů.

Má-li muzeum oprávnění k vyřazování, nebo spravuje-li předměty splňující podmínky pro vyřazení, je třeba tyto předpisy a postupy důsledně dodržovat. I tam, kde muzeum má oprávnění k vyřazování

sbírkových předmětů, nemusí mít ještě úplnou volnost vyřazovat předměty, které získalo např. díky finanční podpoře z mimomuzejních zdrojů (veřejné nebo soukromě granty, dary od společností přátel muzea nebo od soukromých mecenášů). Každé takové vyřazení ze sbírek je podmíněno souhlasem všech stran, které přispěly k získání předmětu.

Podléhala-li původní akvizice stanoveným restrikcím, musí být tyto respektovány, pokud se jasně neprokáže, že je to nemožné nebo že to výslovně poškozuje zájmy instituce. I v takovém případě však může muzeum jednat bez omezení jen v rámci příslušných právních předpisů.

4.3 Zásady a postupy při vyřazování

Má-li muzeum pravomoc vyřazovat předměty ze svých sbírek, rozhodnutí o prodeji nebo jiném způsobu vyřazení materiálu ze sbírek může padnout teprve po pečlivém zvážení všech okolností (viz 4.1). Tento materiál musí být nejprve nabídnut formou výměny, daru nebo odprodeje jiným muzeím; teprve poté může být zařazen do veřejné dražby nebo nabízen jiným způsobem.

Rozhodnutí vyřadit sbírkový předmět buď výměnou, prodejem nebo znehodnocením spadá do kompetence řídicího orgánu muzea, který postupuje v součinnosti s ředitelem a kurátorem příslušné sbírky. Způsob vyřazení ze sbírky by měl respektovat etické a právní normy muzea, charakter jeho sbírek (jejich obnovitelnost či neobnovitelnost) a společenskou zodpovědnost muzea při správě sbírkového fondu. O všech těchto rozhodnutích i o předmětech, na které se vztahovaly, musí být vedeny a uchovány podrobné záznamy; pokud je to možné, je třeba učinit opatření k uchování a převodu této dokumentace, včetně fotografií a jiných médií.

Muzejní pracovníci, zástupci řídicího orgánu nebo jejich rodinní příslušníci či blízcí spolupracovníci nejsou za žádných okolností oprávněni kupovat předměty vyřazené z muzejních sbírek. Stejně tak žádná z těchto osob si nikdy a žádným způsobem nesmí přisvojit předměty pocházející z muzejních sbírek – ani na přechodnou dobu – do své osobní sbírky či pro vlastní potřebu.

Finanční a jiné prostředky získané vyřazením a prodejem předmětů z muzejních sbírek musí být využity výhradně ku prospěchu sbírky, obvykle na získání nových akvizic do příslušné sbírky.

4.4 Navracení a restituce předmětů kulturní hodnoty

Principy, podle nichž musí muzea postupovat při navracení a restitucích kulturních statků, stanoví *Konvence UNESCO o způsobech zamezení nezákonnému dovozu, vývozu a transferu vlastnictví předmětů kulturní hodnoty* (1970) a *Konvence UNIDROIT o uloupených a nezákonně vyvážení předmětech kulturní hodnoty* (1995). Pokud země původu nebo její obyvatelé vyžadují navracení předmětu, který byl prokazatelně vyvezen nebo jinak přemístěn v rozporu se zásadami stanovenými v těchto konvencích, a jestliže se prokáže, že tento předmět je součástí jejího kulturního nebo přírodního dědictví, pak dotyčné muzeum musí – pokud mu to zákony umožňují – podniknout bezodkladně a se vši zodpovědností kroky směřující k jeho navrácení.

V případě žádostí o navracení předmětů kulturní hodnoty do země jejich původu musí být muzea připravena iniciovat otevřený dialog založený na vědeckých a odborných principech (spíše než postupovat po politické nebo úřední linii). Je také třeba zabývat se možnostmi bilaterální nebo multilaterální spolupráce, jež by pomohla muzeím v zemích, které přišly o podstatnou část svého kulturního nebo přírodního dědictví. Muzea musí rovněž plně respektovat ustanovení *Konvence o ochraně kulturních statků v případě ozbrojeného konfliktu* (Haagská konvence, První protokol 1954 a Druhý protokol 1999) a na jejich základě se zdržet nákupu a jakéhokoli získávání předmětů kulturní hodnoty pocházejících z okupovaných zemí.

PROFESIONÁLNÍ JEDNÁNÍ

V této části se předpokládá, že odborní muzejní pracovníci jsou zaměstnanci muzea. Tyto zásady platí rovněž v případě, kdy jednotlivec poskytuje služby muzeu přímo nebo prostřednictvím specializované agentury.

5. Všeobecné principy

5.1 Etické závazky muzejních pracovníků

Být zaměstnancem muzea, financovaného buď z veřejných nebo soukromých zdrojů, je závazek vůči veřejnosti a nese to s sebou velkou zodpovědnost. Zaměstnanci muzea musí proto při všech svých činnostech jednat čestně, přísně dodržovat etické zásady a zachovávat nejvyšší stupeň objektivitu.

Muzejní pracovník se musí řídit dvěma hlavními zásadami: Za prvé, muzea reprezentují závazek vůči veřejnosti a jejich význam pro společnost je přímo úměrný kvalitě poskytovaných služeb. Za druhé, intelektuální schopnosti a odborné znalosti samy o sobě nestačí a musí být podmíněny vysokou úrovní etického jednání.

Ředitel a ostatní muzejní pracovníci jsou vázáni k muzeu, kde pracují, profesionální a akademickou loajalitou a jsou vždy povinni jednat v intencích koncepce muzea. Musí se řídit zásadami *Profesního*

etického kodexu muzeí ICOM a měli by také znát další kodexy či koncepční dokumenty vztahující se k muzejní práci. V případě nutnosti musí ředitel (nebo pověřený vedoucí pracovník muzea) upozornit řídicí orgán muzea, aby jednal v souladu s těmito zásadami.

5.2 Individuální jednání

Loajalita ke kolegům a k zaměstnavateli – muzeu – je důležitým profesionálním závazkem a musí být založena na věrnosti základním etickým principům vztahujícím se k profesi jako takové.

Uchazeči o určitou funkci v muzeu musí otevřeně a pravdivě poskytnout všechny informace, které mohou mít vliv na posuzování jejich žádosti; jsou-li přijati, musí přistoupit na to, že práce v muzeu je zpravidla povoláním na plný úvazek. I když pracovní smlouva nezakazuje vedlejší zaměstnání nebo obchodní zájmy, ředitel ani vedoucí pracovníci nesmí přijmout jiné placené zaměstnání nebo zakázku mimo muzeum, pokud by mohlo dojít ke střetu zájmů. Při přijímání jakýchkoli placených nebo neplacených funkcí musí muzejní pracovníci dbát zásad osobní i institucionální etiky a nezpronevňovat se jim.

5.3 Soukromé zájmy

Zatímco příslušníci jiných profesí mají právo na určitou míru osobní nezávislosti, muzejní pracovníci si musí uvědomovat, že žádný soukromý, obchodní nebo odborný zájem nelze zcela oddělit od zájmu muzea nebo jiné formální vazby, kterou vůči muzeu mají – a to navzdory všem možným opatřením a výhradám. Veškerá činnost jednotlivce, která s muzeem jakkoliv souvisí, může mít vliv na instituci nebo jí být přisuzována. Muzejní pracovník musí tedy dbát nejen na svou skutečnou motivaci a osobní zájmy, ale i na to, jak může být jeho činnost interpretována vnějšími pozorovateli.

Zaměstnanci muzea a jiné jim blízké osoby nesmí přijímat dárky, pozornosti, půjčky nebo jiné osobní výhody, nabízené v souvislosti s jejich působením v muzeu (viz 8.5). Profesionální zdvořilost může příležitostně zahrnovat i předávání a přijímání dáreků. Tyto vzájemné pozornosti se musí vždy odehrávat ve jménu instituce, nikoliv jménem jednotlivce.

6. Profesionální zodpovědnost za sbírky

6.1 Akvizice sbírkových předmětů

Ředitel a odborní pracovníci musí vždy podniknout všechny možné kroky k zajištění toho, aby řídicí orgán muzea vydal písemnou koncepci sbírkotvorné činnosti, která pak bude v pravidelných intervalech revidována a upravována. Tato koncepce, oficiálně schválená a kontrolovaná řídicím orgánem, tvoří základ pro veškeré rozhodování a odborná doporučení týkající se akvizic.

6.2 Péče o sbírky

Zajistit péči o sbírky je prvořadou profesionální povinností, a proto je důležité, aby všechny předměty, které byly dočasně nebo trvale přijaty do muzea, byly odpovídajícím způsobem a rozsahem zdokumentovány, aby byl znám jejich původ, identifikace, stav a zásahy na nich provedené. Všechny předměty přijaté do muzea musí být řádně uchovávány, chráněny a udržovány, přičemž je třeba brát ohled i na zvláštní režim materiálu, vztahujícího se k žijícím společenstvím.

Velkou pozornost je třeba věnovat co nejlepšímu zajištění bezpečnosti, tj. ochraně sbírek proti přírodním a člověkem způsobeným katastrofám; bezpečnostním opatřením proti krádežím ve výstavních prostorách, v pracovnách nebo depozitářích; ochraně proti poškození při manipulaci se sbírkovými předměty a proti poškození nebo krádeži při přepravě. Tam, kde se místní nebo státní orgány rozhodly využívat služeb komerčních pojišťoven, musí muzejní pracovníci zajistit, aby krytí rizik bylo adekvátní, zvláště pokud se týká předmětů převážených, vypůjčených nebo předmětů, které sice muzeu nepatří, ale za něž v dané chvíli zodpovídá.

Muzejní pracovníci nesmí pověřovat péčí o sbírkové předměty, zejména důležitými kurátorskými, konzervátorskými nebo jinými odbornými činnostmi osoby, které nemají odpovídající znalosti a praxi, nebo nepracují pod dostatečným dozorem. Samozřejmou povinností je konzultovat s odborníky v muzeu i mimo ně v případě, že úroveň odborných znalostí pracovníka muzea nedostačuje pro zajištění odpovídající péče o svěřené sbírky.

6.3 Restaurování a konzervace sbírek

Jednou ze základních etických povinností každého muzejního pracovníka je zajišťovat odpovídající restaurátorskou a konzervátorskou péči sbírkám i jednotlivým předmětům, za něž má jeho zaměstnavatelská instituce odpovědnost, a tak se zasadit o to, aby sbírky byly v největším možném rozsahu zachovány pro příští generace v optimálním stavu, s přihlédnutím k současnému stupni vědomostí a finančním možnostem.

Základním předpokladem při práci konzervátora a restaurátora je rozpoznat kulturní a fyzickou integritu a autenticitu předmětu či sbírky a respektovat ji. U sakrálních předmětů jde také o úctu k tradicím a

kultuře komunity, která je používala (viz 6.6). Proto je velmi důležité zpracovat ke každému předmětu odpovídající dokumentaci, zahrnující záznam o stavu, rozbor složení a popis poškození.

Muzejní pracovníci zabývající se péčí o sbírky zodpovídají za vytvoření a dlouhodobé zajištění ochranného prostředí pro sbírky, ať už uložené v depozitářích, vystavené nebo při transportu. Tato preventivní konzervace je důležitým prvkem v rizikovém managementu muzea.

Stav sbírkového předmětu si v některých případech může vyžádat aktivní konzervaci a práci kvalifikovaného konzervátora nebo restaurátora. Může jít o restaurování či konzervátorský zásah, hlavním cílem však musí být stabilizace sbírkového předmětu. V zoologických zahradách a akváriích mohou být součástí konzervátorské praxe prvky environmentálního chování a jeho zkvalitnění. Všechny konzervátorské a restaurátorské postupy musí být zdokumentovány a musí být reversibilní, všechny přidané materiály a fyzické či genetické modifikace musí být jasně rozpoznatelné od původního předmětu či exempláře.

6.4 Evidence a dokumentace sbírek

Vedení evidence a dokumentace sbírek podle příslušných norem je důležitou součástí muzejní práce. Zvláště důležité je, aby evidence sbírek obsahovala úplný popis všech předmětů, údaje o jejich původu a o podmínkách jejich nabytí do sbírek. Údaje o každém sbírkovém předmětu je třeba uchovávat a doplňovat, pokud je tento předmět součástí sbírkového fondu muzea. Tyto údaje se musí uchovávat na bezpečném místě a musí být doplněny vyhledávacím systémem, umožňujícím jejich snadnou dostupnost pracovníkům muzea i ostatním oprávněným uživatelům (viz 2.7). Pokud jsou údaje o sbírkách zveřejněny na internetu nebo prostřednictvím jiného média, je třeba věnovat zvláštní pozornost ochraně citlivých osobních nebo s nimi souvisejících údajů či jiných důvěrných informací.

6.5 Péče o živé tvory

Pokud muzea a příbuzné instituce chovají pro výstavní a výzkumné účely živá zvířata, musí být prvořadou etickou povinností jejich zdraví a zajištění odpovídajících životních podmínek. Je nezbytné, aby chovaná zvířata absolvovala pravidelné veterinární prohlídky a aby jejich životní podmínky pravidelně kontroloval veterinární lékař nebo osoba s příslušnou kvalifikací. Muzeum musí vypracovat bezpečnostní předpisy pro zaměstnance i návštěvníky, které musí být schváleny odborníkem – veterinářem, a zajistit jejich dodržování.

6.6 Lidské pozůstatky a předměty sakrálního charakteru

Sbírky obsahující lidské pozůstatky nebo materiál sakrálního charakteru musí být uloženy bezpečně, s náležitou úctou a pečlivě opatrovány jako archivní sbírky ve vědeckých institucích. V oprávněných případech musí být na vyžádání zpřístupněny k badatelským účelům. Výzkum tohoto materiálu, jeho uložení, péče o něj i jeho užití (vystavování, výroba kopií a publikování) musí probíhat tak, aby to odpovídalo nejen profesionálním standardům, ale i společenskému zájmu a přesvědčení etnických nebo náboženských komunit, z nichž tyto předměty pocházejí. Je-li citlivý materiál prezentován na výkladových výstavách, musí se tak dít s velkou mírou taktu a s úctou k lidské důstojnosti ve všech jejích podobách.

Požadavky na odstranění lidských pozůstatků nebo předmětů sakrálního charakteru z veřejně přístupných výstav je třeba řešit neprodleně, citlivě a ohleduplně. Podobně je třeba řešit i požadavky na navrácení tohoto materiálu. Muzeum má mít při vybavování těchto žádostí jasně stanovený postup (viz 4.4).

6.7 Soukromé sbírky

Akvizice, sběratelství a vlastnictví sbírkových předmětů v soukromé sbírce v majetku muzejního pracovníka nemusí být samo o sobě v rozporu s etikou; lze to považovat za užitečný způsob rozšiřování odborných znalostí a rozhledu. Nesmí však docházet ke střetu zájmů mezi muzejním pracovníkem a muzeem ani při akvizici sbírkových předmětů ani při žádné jiné osobní sběratelské činnosti. V některých zemích a v řadě jednotlivých muzeí není muzejním pracovníkům povoleno mít soukromé sbírky – v tom případě je nutné toto nařízení respektovat. Tam, kde takové restrikce neexistují, musí muzejní pracovník vlastnící soukromou sbírku předložit řídicímu orgánu na vyžádání popis této sbírky a sběratelský plán. Zároveň musí řídicí orgán s muzejním pracovníkem uzavřít dohodu ve věci této sbírky a striktně ji dodržovat (viz 8.4).

7. Profesionální zodpovědnost vůči veřejnosti

7.1 Dodržování profesních standardů

Muzejní pracovníci musí dodržovat stanovené standardy a právní předpisy, zachovávat čest a dobré jméno své profese. Musí chránit veřejnost před nezákonným nebo neetickým jednáním a musí využít

každé příležitosti, jak veřejnost informovat a seznamovat se svými profesionálními cíli, záměry a úsilím tak, aby se posílilo všeobecné povědomí o společenském přínosu muzeí.

7.2 Vztahy k veřejnosti

Muzejní pracovníci musí ve vztahu k veřejnosti vždy vystupovat ochotně a zdvořile, musí rychle reagovat na veškerou korespondenci a žádosti o informace. I když musí zachovávat důvěrnost informací, jsou povinni dát své odborné znalosti k dispozici veřejnosti i odborníkům a umožnit kontrolovaný, avšak neomezený přístup k požadovanému materiálu či dokumentaci, kterou mají ve své péči, i když se jedná o jejich soukromý výzkum nebo zvláštní oblast zájmu.

7.3 Důvěrnost informací

Muzejní pracovníci musí chránit všechny důvěrné informace, týkající se původu materiálu, který muzeum vlastní nebo který mu byl zapůjčen (viz 3.6), informace o bezpečnostním systému muzea, o zajištění bezpečnosti soukromých sbírek nebo všech míst, která navštěvují v souvislosti s plněním svých pracovních povinností (viz 2.8).

Profesionální mlčenlivost je třeba rovněž zachovávat v případě, kdy je předmět přinesen do muzea k určení. Tam, kde takto získané informace přispívají k obecnému rozšíření poznatků, je třeba uvědomit vlastníka, že je žádoucí je zveřejnit (viz 8.3). Bez výslovného souhlasu majitele však nelze údaje o předmětu sdělovat žádné jiné instituci ani jednotlivci.

Požadavek důvěrnosti se nevztahuje na zákonnou povinnost informovat policii nebo jiné příslušné orgány při vyšetřování týkajícího se kradeného, nezákonně získaného nebo převáženého majetku.

8. Profesionální zodpovědnost vůči kolegům a profesi

8.1 Profesionální zodpovědnost

Muzejní pracovníci jsou povinni sledovat cíle, záměry a postupy své zaměstnavatelské instituce a přijímat její rozhodnutí. Mohou podávat řádné námítky proti návrhům nebo praktikám, které by mohly být škodlivé pro muzeum, pro muzea obecně, pro profesi jako takovou nebo které jsou v rozporu s profesionální etikou. Tyto názorové rozdíly je třeba vyjadřovat objektivně.

8.2 Profesionální vztahy

Muzejní pracovníci jsou povinni předávat své vědomosti a zkušenosti svým kolegům, badatelům a studentům příslušných oborů. Měli by si vážit těch, od kterých se učili, a bez nároku na svůj osobní prospěch dále odevzdávat své poznatky a zkušenosti, které mohou být užitečné ostatním.

Vzdělávání muzejních pracovníků ve specializovaných činnostech nutných pro muzejní práci je pro rozvoj profese neobyčejně důležité. Tam, kde je to třeba, musí každý svým dílem zodpovědně přispět k odbornému vzdělávání svých kolegů. Muzejní pracovníci, pověřeni vedením mladých zaměstnanců, stážístů, studentů a asistentů, absolvujících některou z formálních či neformálních forem odborného vzdělávání, jim musí nezištně předávat své zkušenosti a znalosti a jednat s nimi s vážností a respektem, obvyklým mezi příslušníky muzejní profese.

Rozvoj prospěšné dobrovolné činnosti rovněž závisí na dobrých vztazích mezi muzejními pracovníky a dobrovolníky. Zaměstnanci muzea se musí dobrovolníkům věnovat a budovat konstruktivní a harmonické pracovní prostředí. Dobrovolní spolupracovníci mají znát tento kodex a řídit se jím při své činnosti v muzeu i jinde (viz 2.6).

Muzejní pracovníci vstupují do pracovních vztahů s mnoha dalšími lidmi – odbornými pracovníky i dobrovolníky – v muzeu, kde pracují, i mimo ně. V těchto vztazích musí vystupovat zdvořile, poctivě a musí být schopní pohotově poskytovat vysoce kvalitní odborné služby.

8.3 Vědecko-výzkumná činnost

Vědecko-výzkumnou činnost, směřující ke stanovení původu sbírkových předmětů, jejich interpretaci, publikaci a dalším náležitým cílům, je třeba podporovat. Úroveň vědecko-výzkumné práce v jednotlivých muzeích je sice odlišná, vždy by se však měla vázat ke koncepčním záměrům příslušné instituce a respektovat platné právní, etické a akademické postupy, včetně podmínek státní a mezinárodní legislativy o autorských právech. Citace pramenů ve všech formách (publikace, předaná informace, ústní sdělení, popis či jakýkoli jiný tradiční či moderní prostředek komunikace) je etickou povinností. Výsledky výzkumu je třeba zveřejňovat, aby byly k dispozici odborníkům i veřejnosti.

Připravují-li zaměstnanci muzea materiál k prezentaci nebo dokumentují-li terénní výzkum v rámci svých pracovních povinností, zůstávají veškerá práva k tomuto dílu muzeu, pokud není výslovně sjednána jiná dohoda.

8.4 Obchodní činnost

Žádný muzejní pracovník se nesmí přímo ani nepřímo podílet na jakémkoliv obchodování (nákup nebo prodej za účelem zisku) s přírodním a kulturním dědictvím. Obchodní činnost vykonávaná zaměstnanci

muzea může působit vážné problémy i tehdy, kdy nehrozí nebezpečí přímého konfliktu zájmů se zaměstnavatelskou institucí, a proto není povolena (viz čl. 7(5) *Statutu ICOM*).

8.5 Další možné střety zájmů

Všeobecně platí, že muzejní pracovníci nesmí vykonávat žádné činnosti, které by mohly být vykládány jako střet zájmů. Vzhledem ke svým znalostem, zkušenostem a kontaktům dostávají odborní muzejní pracovníci často nabídky k provozování poradenské či konzultační služby, výuky, psaní a vystupování v médiích nebo požadavky na znalecké ohodnocení předmětů z titulu soukromé osoby. I tam, kde to právní předpisy i podmínky pracovní smlouvy umožňují, mohou se kolegům, zaměstnavateli nebo veřejnosti tyto činnosti jevit jako zdroj střetu zájmů. Proto je třeba striktně dodržovat zákony i ustanovení pracovní smlouvy; v případě možného konfliktu je nutno věc bezodkladně ohlásit příslušnému nadřízenému nebo řídicímu orgánu muzea a podniknout kroky k nápravě situace.

Velkou pozornost je třeba věnovat tomu, aby externí zájmy nikterak nenarušovaly důsledné plnění pracovních úkolů a povinností (viz 3.7 a 5.2).

8.6 Ověřování autenticity a znalecké posudky (oceňování)

Předávání vědomostí a odborných znalostí kolegům z oboru i veřejnosti je jedním ze základních cílů muzea a mělo by se tak dít na vysoké vědecké úrovni (viz 7.2). Při ověřování autenticity, znaleckém posuzování či oceňování předmětů však může docházet ke konfliktu zájmů. Vyjádření o finanční hodnotě předmětů lze vydávat pouze tehdy, je-li to povoleno a děje-li se tak na základě oficiální žádosti jiného muzea, kompetentních právních a státních orgánů nebo jiných veřejných orgánů. Pokud do transakce z finančních či právních důvodů vstupuje muzeum jako zaměstnavatel, je třeba zajistit ohodnocení nezávislým znalcem.

Muzejní pracovníci nesmí určovat předměty nebo jinak potvrzovat jejich autenticitu, pokud mají důvod se domnívat, že tyto předměty byly získány nezákonně, případně převáženy, importovány nebo exportovány v rozporu s platnými předpisy. V žádném případě nesmí jednat způsobem, který by se mohl vykládat jako přímé či nepřímé napomáhání těmto aktivitám. Vyskytne-li se podezření na protiprávní či nepovolené jednání, je třeba o tom uvědomit kompetentní orgány.

8.7 Jednání odporující etickým zásadám

Každý muzejní pracovník musí znát příslušné zákony a právní předpisy a podmínky pro jejich uplatňování. Musí se vyvarovat situací, které by mohly být interpretovány jako korupce nebo jinak nevhodné chování. Žádný představitel muzea nesmí přijímat od obchodníků, dražitelů nebo jiných osob dary, pohostinství nebo jakékoli odměny, které lze považovat za ovlivňování ve věci koupě nebo vyřazování sbírkových předmětů, případně za ovlivňování směřující k vyvolání či naopak ke zdržení se oficiálního jednání v nějaké věci.

Aby se předešlo možnému podezření z korupce, nesmí muzejní pracovníci ani doporučovat veřejnosti služby konkrétních obchodníků, dražitelů, odhadců, apod. Nesmí také akceptovat „speciální cenu“ či slevu na své osobní nákupy u obchodníků, s nimiž oni sami nebo jejich zaměstnavatelé udržují profesionální styky.

9. Aplikace Profesního etického kodexu muzeí ICOM

9.1 Charakter Profesního etického kodexu muzeí ICOM

Tento kodex je výkladem profesionální etiky, na kterou se odvolává *Statut ICOM* ve člancích 2(2), 9(1(d)), 14(17(b)), 15(7(c)), 17(12(e)) a 18(7(d)). Členství v ICOM a placení ročních členských příspěvků se považuje za přijetí *Etického kodexu muzeí ICOM*.

9.2 Používání názvu a loga ICOM

Členství v ICOM, profesní organizaci muzeí a muzejních pracovníků, poskytuje jednotlivcům i institucím mnoho výhod. Tohoto výlučného postavení nelze zneužívat používáním názvu „Mezinárodní rada muzeí“, „ICOM“ nebo jeho loga k propagaci nebo podpoře žádných komerčních akcí nebo produktů.

GLOSÁŘ

Kulturní dědictví

Hmotný nebo duchovní doklad, přírodní nebo umělý, jemuž je přikládán estetický, historický, vědecký nebo duchovní význam.

Nezisková organizace

Právnícká osoba, společnost či volné sdružení, jejíž příjmy (včetně všech rezerv a zisků) jsou využívány výhradně ve prospěch této právnícké osoby a jejího fungování.

Obchodní činnost

Nákup a prodej věcí za účelem zisku jednotlivce nebo instituce.

Poznávací činnost

Aktivita, jejímž účelem je napomáhat šíření poznatků a porozumění, vyplývající z interpretace předmětů či pojmů.

Patříčná péče

Požadavek věnovat maximální péči zjištění všech skutečností, zvláště při identifikaci původu a historie sbírkového předmětu nabízeného k akvizici nebo k užívání, než se ho muzeum rozhodne přijmout.

Právoplatné nabytí

Jednoznačné právo na vlastnictví či majetek, podložené písemným dokladem.

Původ (provenience)

Úplná historie předmětu od okamžiku jeho objevení nebo vytvoření až do současnosti, na jejímž základě se stanoví autenticita a vlastnictví.

Zisková činnost

Aktivita, jejímž účelem je přinášet finanční výnosy nebo zisk.

Sřet (konflikt) zájmů

Existence osobního nebo soukromého zájmu, který je v rozporu se zásadami výkonu zaměstnání, což ohrožuje – skutečně nebo zdánlivě – objektivitu rozhodování.

Znalecký posudek (ocenění)

Potvrzení autenticity a ohodnocení předmětu nebo exempláře. V některých zemích je termín užíván pro nezávislé ohodnocení nabízeného daru k účelům daňových úlev.

PŘÍLOHA: Definice muzea a odborného muzejního pracovníka

Výňatek ze Statutu ICOM, přijatého 16. valným shromážděním ICOM (Haag, Nizozemsko, 5. září 1989), doplněného a upraveného 18. valným shromážděním ICOM (Stavanger, Norsko, 7. července 1995) a 20. valným shromážděním ICOM (Barcelona, Španělsko, 6. července 2001)

Článek 2 – Definice

1. Muzeum je stálá nevýdělečná instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřená veřejnosti, která získává, uchovává, zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělání, výchovy a potěšení.

(a) Výše uvedená definice muzea platí bez jakýchkoli omezení daných typem řídicího orgánu, územního dosahu, funkční struktury nebo zaměření sbírek té které instituce.

(b) Kromě institucí standardně označovaných jako „muzea“ jsou do této definice zahrnuty také tyto instituce:

(i) přírodní, archeologické a etnografické památky a lokality, historické památky a místa muzejní povahy, které shromažďují, uchovávají a zprostředkují materiální doklady o člověku a jeho prostředí;

(ii) instituce, které uchovávají a vystavují živé exempláře rostlin a zvířat, jako jsou botanické a zoologické zahrady, akvária a vivária;

(iii) střediska vědy a techniky, planetária;

(iv) neziskové galerie umění; restaurátorské ústavy a výstavní síně, které jsou stálou součástí knihoven a archivů;

(v) přírodní rezervace;

(vi) mezinárodní, národní, regionální či lokální muzejní organizace, ministerstva, jejich sekce nebo veřejné agentury řídicí muzea v duchu definice uvedené v tomto článku;

(vii) neziskové instituce nebo organizace zabývající se restaurováním, vědecko-výzkumnou činností, výchovně-vzdělávací činností, vzděláváním pracovníků, dokumentací a jinou činností vztahující se k muzeím a muzeologii;

(viii) kulturní střediska a jiné organizační jednotky, které se věnují péči o hmotné a nehmotné zdroje kulturního dědictví, jejich uchování a správě (živé dědictví a digitální tvůrčí činnost);

(ix) takové další instituce, o nichž výkonná rada ICOM po poradě s poradním sborem rozhodne, že mají některé či všechny rysy muzea, nebo napomáhají muzeím a odborným zaměstnancům muzea prostřednictvím muzeologického výzkumu, výchovy a vzdělávání.

2. Odborný muzejní pracovník je každý, kdo je zaměstnancem muzea nebo instituce muzeu odpovídající podle definice v čl. 2 (1), kdo má odbornou kvalifikaci nebo ekvivalentní praktickou zkušenost v některém z oborů potřebném pro řízení a provoz muzea, jakož i nezávislé osoby, které respektují *Profesní etický kodex muzeí ICOM* a pracují pro muzea – v duchu výše uvedené definice – buď jako externí odborní pracovníci nebo jako poradci, avšak nepropagují žádné komerční produkty a zařízení, potřebné pro muzea a muzejní služby, ani s takovými produkty neobchodují.

Aktualizováno v lednu 2003

Poznámky k českému překladu:

Při přípravě českého znění etického kodexu jsme důsledně vycházeli z předpokladu, že sbírkové, neziskové instituce, které jsou v českém prostředí tradičně nazývány „galerie“, jsou vlastně specializovaná muzea umění. Proto se každé užití slova „muzeum“ v tomto textu vztahuje i na ně.

Pro větší srozumitelnost uvádíme ještě jeden výňatek ze statutu ICOM – definici pojmu „řídicí orgán“: **1.4 Řídicí orgán** Řízení a správa muzeí z koncepčních, finančních a administrativních hledisek se v jednotlivých zemích značně liší, často i od muzea k muzeu v rámci téže země, podle platných právních předpisů a zákonných norem dané země nebo instituce. V mnoha národních muzeích bývá ředitel, vedoucí kurátor nebo jinak titulovaný řídicí pracovník muzea jmenován ministrem nebo ministerstvem a je odpovědný přímo jemu, zatímco většina muzeí zřizovaných územněsprávními celky je řízena příslušnými územními orgány. V řadě dalších případů je řízení a dohled nad muzeem svěřeno nezávislému orgánu, jako je správní rada, spolek, neziskové sdružení nebo i jednotlivec. Pro potřeby tohoto kodexu je termín „řídicí orgán“ používán ve smyslu nadřízeného orgánu rozhodujícího o koncepci, finančních a administrativních záležitostech muzea. Může to být ministr nebo vysoký státní úředník, ministerstvo, územněsprávní orgán, správní rada, spolek, ředitel muzea nebo jakýkoli jiný orgán nebo osoba. Z výše uvedeného vyplývá, že v prostředí ČR je řídicí orgán téměř vždy totožný se zřizovatelem muzea. Přesto jsme se však v českém překladu přidrželi termínu „řídicí orgán“, abychom upozornili na skutečnost, že tomu tak nemusí být za všech okolností.